Raadsvoorstel

Raadsvergadering: 14-05-24
Kenmerk: ADV/24 - 17990
Zaaknr: Z49155
Datum voorstel: 16-4-2024
Portefeuillehouder: Wethouder J.C. Bos

Onderwerp: Programmeringsafspraken Wind op land

Voorstel

De programmeringsafspraken wind op land tussen de gemeente Staphorst en provincie Overijssel, zoals bijgevoegd in bijlage 1 te bekrachtigen.

Inleiding

Motie

Op 21 juni 2023 namen Provinciale Staten de motie 'Grip op Wind' aan. In deze motie riepen ze Gedeputeerde Staten op regie te nemen over en richting te geven aan het aandeel windenergie conform RES 1.0. Daarbij vroegen ze Gedeputeerde Staten nieuw beleid vast te stellen voor onder meer het clusteren van windturbines.

Voorlopig beleid

Gedeputeerde Staten heeft deze motie uitgewerkt in voorlopig beleid. Daarin zijn voorkeursgebieden (voorheen 'clusters') voor windturbines aangewezen. Naast deze voorkeursgebieden biedt dit voorgenomen beleid de mogelijkheid om buiten de voorkeursgebieden windturbines op te richten mits het om minimaal 4 turbines gaat.

Ontwerp Programma Provinciale Energiestrategie

Dit voorlopige beleid is inmiddels uitgewerkt in een ontwerp Programma Provinciale Energiestrategie (PPE) en een ontwerp aanpassing van de instructieregels van de Omgevingsverordening voor windenergie en zonnevelden. Voor elk voorkeursgebied stelt de provincie een maximaal aantal GWh windenergie. Voor het voorkeursgebied Zwolle-Staphorst-Dalfsen-Zwartewaterland (ZSDZ) is dit 400 GWh tot 2030.

Programmeringsafspraken

Inleiding

In het ontwerp van de instructieregels van de omgevingsverordening en het PPE stelt de provincie de maximale hoeveelheid op te wekken windenergie vast. Ook staat erin dat aan nieuwe windinitiatieven alleen wordt meegewerkt als deze passen binnen de programmeringsafspraken tussen de provincie en de gemeente. In het PPE worden de programmeringsafspraken verder uitgewerkt. De deadline voor het maken van programmeringsafspraken is door de provincie gesteld op 16 april 2024. Het college van burgemeester en wethouders is bevoegd deze programmeringsafspraken te maken.

Wij hebben hiertoe besloten op 16 april 2024. Het provinciale beleid en de programmeringsafspraken hebben consequenties voor het vervolg van het proces kader grootschalige opwek. Daarom leggen wij de programmeringsafspraken aan u voor ter bekrachtiging.

Opgave ZSDZ-gebied
De programmeringsafspraken worden gemaakt tussen het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Staphorst, onder voorbehoud dat de gemeenteraad hiermee instemt. De programmeringsafspraken moeten worden bezien in het licht van de opgave voor het gehele ZSDZ-voorkeursgebied. Voor het ZSDZ-voorkeursgebied geldt volgens het PPE een maximum van 400 GWh. Dit leidt tot deze verdeling:

- Zwolle: 150GWh;
- Staphorst: 100 GWh, waarvan reeds 60 is gerealiseerd en waar nog ruimte is voor 40 GWh in het voorkeurszoekgebied;
- Dalfsen: 90 GWh, waarbij nog ruimte is voor de aanvraag van circa 2 turbines in het zoekgebied Dalfserveld-West;
- Zwartewaterland: 60GWh, waarbij nog ruimte is voor 3 turbines in Genne/Holten.

Deze afspraken zijn onderling afgestemd. Elke ZSDZ-gemeente conformeert zich hier dus aan. Zo willen wij gezamenlijk vorm geven aan de invulling van het ZSDZ-gebied. Tegelijk blijft iedere gemeente verantwoordelijk voor de eigen opgave.

Inhoud programmeringsafspraken gemeente Staphorst
Zoals hierboven aangegeven biedt de provincie in de ontwerp Omgevingsverordening en het PPE aan gemeenten de mogelijkheid tot programmeringsafspraken. Deze gaan over de maximale hoeveelheid windenergie, waar windturbines mogen komen en wanneer het betreffende gebied wordt opengesteld voor initiatieven. In de programmeringsafspraken spreken wij het volgende met de provincie af.

- Op het grondgebied van gemeente Staphorst mag in totaal maximaal 100 GWh aan windenergie opgewekt worden.
- Van deze 100 GWh is reeds 60 GWh opgewekt.
- De overige 40 GWh wordt opgewekt in ons eigen voorkeurszoekgebied. Dit staat beschreven in de bijlage bij de programmeringsafspraken. Het is niet mogelijk buiten dit zoekgebied windmolens op te richten.

De provincie heeft bepaald dat alle voorkeursgebieden vanaf 1 april 2025 gedurende 3 maanden opengesteld worden voor initiatieven.

Bovengenoemde afspraken vindt u uitgebreider terug in bijlage 1.

Programmeringsafspraken en door gemeente Staphorst ingediende zienswijze

Naar aanleiding van het ontwerp PPE en het ontwerp van de instructieregels van de Omgevingsverordening hebben wij op 27 februari 2024 een zienswijze ingediend. Hierover bent u geïnformeerd met collegebericht 756 . Wij hebben hierop nog geen formele reactie ontvangen. Het is nu dus nog niet bekend in hoeverre de Omgevingsverordening, dan wel het PPE wordt aangepast. Wel hebben wij in maart en april 2024 veelvuldig gesproken met de provincie.
Daarin heeft de provincie een aantal zaken nader geduid en toegelicht wat wel en niet vastgelegd kan worden in de programmeringsafspraken.

De provincie heeft tevens een format vastgesteld voor het maken van de programmeringsafspraken. Dat format is leidend. Hieronder vindt u een overzicht van de onderwerpen in onze zienswijze en leest u hoe een en ander zich verhoudt tot de programmeringsafspraken.

a) Voor het ZSDZ-gebied heeft de provincie in het PPE een plafond van 400 GWh opgenomen. Dit is meer dan het totaal van de RES-biedingen van de ZSDZ-gemeenten. Ons voorstel was om dit bij te stellen conform de RES-biedingen en daarbij in de programmeringsafspraken vast te leggen dat gemeente Staphorst aan haar verplichtingen heeft voldaan.

   Volgens de provincie blijkt uit de Omgevingseffectrapportage (OER) dat het potentieel van het ZSDZ-gebied met ongeveer 1.700 GWh veel hoger ligt dan de optelsom van de RES-biedingen. Het zou daarom ruimtelijk niet te onderbouwen en daarmee juridisch onhoudbaar zijn om de optelsom van de RES-biedingen aan te houden als plafond voor het ZSDZ-gebied. Aan de andere kant wil de provincie niet dat het gehele ZSDZ-gebied wordt ingevuld naar de maximale potentie van het gebied. In plaats daarvan wil de provincie een evenredige verdeling over de provincie. Gelet op de ruimtelijke potentie, gemeentelijke plannen/zoekgebieden en een evenredige verdeling over de provincie heeft de provincie in het PPE voor het gehele ZSDZ-gebied een plafond vastgelegd van 400 GWh. Vanwege de ruimtelijke onderbouwing kan hiervan niet worden afgeweken. Onderdeel van deze 400 GWh is de 40 GWh die uw raad heeft vastgelegd in de besluitvorming over fase 1 van het kader grootschalige opwek.

b) Volgens de Omgevingsverordening wordt aan een initiatief dat niet past binnen de programmeringsafspraken alleen medewerking verleend wanneer GS hiermee vooraf heeft ingestemd. Wij hebben gevraagd om duiding van deze bepaling.

   In de Omgevingsverordening is vastgelegd dat de provincie initiatieven afwijst die niet passen binnen bestaande programmeringsafspraken. Dit betreft initiatieven waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Een gemeente kan alleen meewerken aan initiatieven die in strijd zijn met de programmeringsafspraken, indien GS hier vooraf mee instemt. In de gemeente Staphorst zal zich dit niet voordoen, omdat wij alleen willen meewerken aan initiatieven die passen binnen ons kader grootschalige opwek en binnen de programmeringsafspraken.

c) Voorstel om de hoogte van erfmolens te wijzigen van maximaal 25 meter tiphoogte naar maximaal 25 meter ashoogte.

   Dit heeft geen betrekking op de programmeringsafspraken en is derhalve nog niet verder met de provincie besproken. Een reactie hierop verwachten wij bij de formele beantwoording van de door ons ingediende zienswijze.

d) In het PPE willen wij expliciet laten opnemen dat getoetst wordt aan gemeentelijk beleid. Lokaal eigendom is daarbij voor ons een belangrijk speerpunt.

   Hoewel de provincie ook veel belang hecht aan lokaal eigendom is lokaal eigendom geen ruimtelijk afwegingscriterium. De eis van 100% lokaal eigendom is dan ook geen selectiecriterium in de programmeringsafspraken. Wel hebben wij een bepaling laten opnemen dat na selectie van een initiatief in overleg met initiatiefnemer wordt gestuurd op de realisatie van een zo groot mogelijk aandeel lokaal eigendom. Daarnaast hebben wij met de provincie afgesproken dat wij met de provincie in overleg gaan over hoe we volledig lokaal eigendom kunnen realiseren. Een bevestiging van deze afspraak is opgenomen in het begeleidend schrijven bij de programmeringsafspraken.

e) In PPE opnemen dat er ruimte is voor nadere afspraken over de overdracht van het bevoegd gezag.

De provincie is bevoegd gezag bij initiatieven van 5 tot 100 MW. Volgens de Elektriciteitswet kan de provincie voor zulke initiatieven het bevoegd gezag overdragen aan de gemeente, indien wij kunnen aantonen dat wij mogelijk sneller een vergunning kunnen verlenen. Wanneer een initiatief wordt ingediend gaat de provincie hierover in overleg met de gemeente.

f) Het is van belang dat in de programmeringsafspraken het hele grondgebied (buiten ons eigen voorkeurszoekgebied) van gemeente Staphorst op slot wordt gezet.

In de programmeringsafspraken staat expliciet welk gebied in aanmerking komt voor het plaatsen van windturbines. In ons geval gaat het om het voorkeurszoekgebied zoals aangewezen bij besluitvorming over fase 1 kader grootschalige opwek. Daarmee zal de provincie initiatieven die buiten dit zoekgebied vallen afwijzen. Het gehele grondgebied van de gemeente Staphorst zit nu op slot vanwege het door de provincie genomen voorbereidingsbesluit. Op basis van de programmeringsafspraken gaat per 1 april 2025 alleen ons voorkeurszoekgebied voor 3 maanden open voor initiatieven. De rest van het grondgebied van gemeente Staphorst blijft hiermee op slot.

Argumenten

1.1. De programmeringsafspraken sluiten inhoudelijk grotendeels aan bij de door uw raad vastgestelde kaders.
De gemeenteraad heeft bij de besluitvorming fase 1 kader grootschalige opwek een voorkeurszoekgebied aangewezen voor de opwek van 40GWh windenergie in de periode van 2030 tot 2040. Dit voorkeurszoekgebied maakt deel uit van de programmeringsafspraken. Het gebied wordt weliswaar voor 2030 opengesteld voor initiatiefnemers om een (principe)verzoek in te dienen, maar de daadwerkelijke realisatie vindt plaats na 2030. In dat opzicht sluiten de programmeringsafspraken aan bij de vastgestelde kaders.

1.2 Programmeringsafspraken zijn noodzakelijk om ongewenste windinitiatieven te voorkomen.
De ruimtelijke potentie voor windenergie in de gemeente Staphorst is erg groot. Er zijn binnen en buiten het door de provincie aangewezen voorkeursgebied tal van mogelijkheden om windinitiatieven te ontplooien. Om te voorkomen dat windinitiatieven door de provincie in behandeling worden genomen waar wij dit ongewenst vinden, is het noodzakelijk programmeringsafspraken te maken. In de omgevingsverordening van de provincie is opgenomen dat windinitiatieven die niet passen binnen de met de gemeente gemaakte programmeringsafspraken door de provincie kunnen worden afgewezen. Daarnaast wordt met het plafond van in totaal 100GWh, waarvan nog 40 GWh te realiseren, voorkomen dat er meer windturbines komen dan wij wenselijk vinden. Zonder programmeringsafspraken kan de provincie initiatieven buiten ons voorkeurszoekgebied niet afwijzen.

1.3 De programmeringsafspraken bieden zekerheid over onze opgave.
Zoals hierboven omschreven voorkomen we met de programmeringsafspraken ongewenste initiatieven binnen onze gemeente. Tevens voorkomen we dat de provincie het grondgebied van Staphorst gebruikt om windturbines te realiseren waarvoor op basis van de RES eigenlijk andere gemeenten verantwoordelijk zijn.

Kanttekeningen

1.1. Op basis van de programmeringsafspraken gaat ons voorkeursgebied per 1 april 2025 gedurende 3 maanden open. Dit betekent dat wij het proces voor vaststelling van fase 2 en fase 3 kader grootschalige opwek niet op de afgesproken manier kunnen afronden.

Momenteel werken we aan fase 2 kader grootschalige opwek. Deze fase heeft vertraging opgelopen wegens het gewijzigde beleid van de provincie. Nu duidelijk is geworden dat ons voorkeurszoekgebied op basis van deze programmeringsafspraken 1 april 2025 opengezet wordt voor initiatieven en de provincie in principe bevoegd gezag is, worden wij gedwongen om opnieuw te bekijken hoe wij invulling gaan geven aan fase 2 en 3. Wij doen hiervoor zo spoedig mogelijk een nieuw voorstel aan uw raad. Wij zullen hierin de impact op en de (on)mogelijkheden voor het gemeentelijk beleid beschrijven.

1.2. Lokaal eigendom vormt een belangrijk speerpunt voor windinitiatieven, maar is geen ruimtelijk criterium.

Zoals hierboven aangegeven is lokaal eigendom geen ruimtelijk criterium. Lokaal eigendom kan dus niet als harde eis worden opgenomen in de Omgevingsverordening of in de programmeringsafspraken. Voor zowel provincie als gemeente is lokaal eigendom wél een belangrijk speerpunt. De provincie streeft naar minimaal 50% lokaal eigendom en wij als gemeente streven naar 100% lokaal eigendom. Nu lokaal eigendom niet als ruimtelijk criterium voor de beoordeling van initiatieven kan worden opgenomen, gaan wij onderzoeken hoe 100% lokaal eigendom toch gerealiseerd kan worden. Hierover gaan wij ook in gesprek met de provincie.

1.3. Ons ingezette gebiedsproces wordt door het nieuwe beleid van de provincie doorkruist.

Zoals hierboven omschreven belet het nieuwe beleid van de provincie in combinatie met de programmeringsafspraken ons om ons voorgenomen gebiedsproces af te ronden. Dit doet afbreuk aan het draagvlak voor nieuwe initiatieven en mogelijk ook aan het aandeel lokaal eigendom dat gerealiseerd kan worden. Wij betreuren dit ten zeerste, vooral ook omdat Staphorst al aan haar RES-verplichting heeft voldaan en een voorbeeld is voor andere gemeenten als het gaat om realisatie van windprojecten met 100% lokaal eigendom. Hierover hebben wij intensief gesproken met de provincie. Dit heeft er echter niet toe geleid dat gemeente Staphorst tot 2030 op slot kan blijven. De provincie wil dat Staphorst met haar voorkeurszoekgebied open gaat per 1 april van 2025 gedurende 3 maanden. Dit wordt vastgelegd in de programmeringsafspraken. Indien wij geen programmeringsafspraken maken, gaat het gehele grondgebied van gemeente Staphorst open na besluitvorming door Gedeputeerde Staten op 26 juni 2024.

1.4. De programmeringsafspraken kunnen te beperkend blijken te zijn.

Wanneer daadwerkelijk windinitiatieven tot stand komen, kan blijken dat de 40 GWh niet praktisch is, bijvoorbeeld vanwege rendabiliteit van het project of omdat nieuwe windturbines een grotere opbrengst mogelijk maken. Aan dergelijke initiatieven zou dan geen medewerking kunnen worden verleend, omdat ze in strijd zijn met de programmeringsafspraken. In het PPE en de programmeringsafspraken staat dat bij 40GWh uitgegaan wordt van twee turbines van elk 20GWh.
Als blijkt dat twee turbines, wegens technische vooruitgang, meer dan 40 GWh kunnen opwekken, dan kunnen we de programmeringsafspraken hierop aanpassen. De onderbouwing daarvoor is dat de ruimtelijke impact gelijk is aan de impact volgens de programmeringsafspraken. Dit is in lijn met wat hierover is besloten in fase 1 kader grootschalige opwek.

Keuze en effect

Door het maken van programmeringsafspraken houden we zoveel mogelijk grip op waar en hoeveel windturbines worden ontwikkeld in onze gemeente.

Indien uw raad de programmeringsafspraken niet bekrachtigd, zullen wij de programmeringsafspraken intrekken voordat besluitvorming door Gedeputeerde Staten plaats vindt op 26 juni 2024. In dat geval zal het voor het hele grondgebied van gemeente Staphorst mogelijk zijn na 26 juni 2024 initiatieven in te dienen bij de provincie voor het plaatsen van windturbines.

De provincie trekt met het nieuwe beleid de regie naar zich toe. De provincie zal in principe optreden als bevoegd gezag en toetsen aan haar eigen beleid. Wij kunnen als gemeente wel beleid maken dat de provincie meeneemt bij de beoordeling van initiatieven. Gemeentelijk beleid wordt echter alleen meegenomen indien dit niet indruist tegen provinciaal beleid. Dit beperkt de waarde van het opstellen van gemeentelijke kaders. De komende tijd zullen wij een voorstel voor uw raad uitwerken hoe wij fase 2 en 3 kader grootschalige opwek voortzetten.

Beleid- en regelgeving
Provinciaal Programma Energiestrategie Provincie Overijssel
Omgevingsverordening Provincie Overijssel
Fase 1 kader grootschalige opwek gemeente Staphorst

Financiën, Belastingen, risico's en beheersmaatregelen
n.v.t.

Uitvoering
Indien de programmeringsafspraken niet worden bekrachtigd, zullen wij deze intrekken.
Tevens ontvangt u zo spoedig mogelijk een raadsvoorstel over het vervolg van fase 2 en 3 kader grootschalige opwek

Communicatie
Over het collegebesluit van 16 april 2024 zijn de abonnees van de nieuwsbrief geïnformeerd via de nieuwsbrief *Kader grootschalige opwek van hernieuwbare energie*. Overige inwoners zijn ingelicht middels een persbericht en de website.

Digitaal bijgevoegd / ter inzage liggende stukken
- Programmeringsafspraken wind op land
- Ondertekende brief programmeringsafspraken.

Burgemeester en wethouders van gemeente Staphorst,

J. ten Kate , burgemeester.

M. Kragting-de Groot , secretaris.

De raad van de gemeente Staphorst; Zaaknr. Z49155

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 16-04-24

Gelet op:
De ontwerpen van:

- het Provinciaal Programma Energiestrategie 202 en de bijbehorende Omgevingseffectrapportage
- de aanpassing van de instructieregels in de Omgevingsverordening voor zonneveleden en windenergie;

B E S L U I T:

De programmeringsafspraken wind op land tussen de gemeente Staphorst en provincie Overijssel, zoals bijgevoegd in bijlage 1 te bekrachtigen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Staphorst van 28-05-24

J. ten Kate , voorzitter

S.M.H. Voortman ,griffier